

HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ

1r del Grau en Pedagogia

**Guia de lectura per al coneixement bàsic
a extreure dels materials d'estudi de l'assignatura
(Materials per al treball autònom)**

Documents d'estudi de l'assignatura

Referències bibliogràfiques per temes

BLOC 0. Introducció

- 0.1. Història de l'educació i de la pedagogia
L. Luzuriaga, *Historia de la educación y de la pedagogía*

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

- 1.1. Noblesa i *areté* en la cultura homèrica
W. Jaeger, *PAIDEIA. Los ideales de la cultura griega*
- 1.2. Esparta i l'educació d'estat
C. Fornis, *Historia, Sociedad y cultura de un mito historiográfico*
- 1.3. Els sofistes a l'Atenes democràtica
A. Gómez Robledo, *Platón. Los seis grandes temas de su filosofía*
- 1.4. L'educació ideal platònica
M-À. Galino, *Historia de la educación. Edades Antigua y media*
- 1.5. La concepció aristotèlica de l'educació
T. Calvo, *Paideia y política en Aristóteles*
- 1.6. Les escoles hel·lenístiques
N. Abagnano y A. Visalberghi, *Historia de la pedagogía*

BLOC 2. L'educació a l'Antiguitat II. Roma

- 2.1. Evolució de l'educació romana
G. León Lázaro, *La educación en Roma*
- 2.2. Les pedagogies de Sèneca i Quintil·lià
B. Delgado, *Historia de la educación en España y América. Vol. I*

BLOC 3. L'educació a l'Antiguitat III. Jerusalem

- 3.1. De l'educació hebrea al magisteri de Jesús
L. Luzuriaga, *Historia de la educación y de la pedagogía*

BLOC 4. L'educació a l'Edat Mitjana

- 4.1. L'educació monàstica
W. Dilthey, *Historia de la pedagogía*
- 4.2. El naixement de les universitats
J. Le Goff, *Los intelectuales en la edad media*

BLOC 5. L'educació al Renaixement

- 5.1. La renovació humanista de la cultura i l'educació
E. Garin, *La educación en Europa 1400-1600*

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi de l'assignatura

BLOC 0. Introducció

0.1. Història de l'educació i de la pedagogia

Luzuriaga, L. (1973). Capítulo I. Historia de la educación y de la pedagogía. A *Historia de la educación y de la pedagogía* (pp. 11-20). Losada.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. La història de l'educació és part integrant, forma part de...
2. Què estudia la història de l'educació?
3. I la història de la pedagogia?
4. Per educació entenem...
5. La reflexió sistemàtica sobre l'educació és el que anomenem...
6. En quin moment podem dir que comença la història de l'educació?
7. A l'hora d'estudiar l'educació com a fet històric hem de tenir en compte factors tals com...
8. A part de les obres de pedagogia, a partir de quins altres productes de la cultura podem conèixer les idees educatives?
9. Quin servei pot fer avui el coneixement de la història de l'educació o de la pedagogia?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.1. Noblesa i *areté* en la cultura homèrica

Jaeger, W. (1996). Nobleza y areté. A *Paideia. Los ideales de la cultura griega* (19-29). Fondo de Cultura Económica.

Jaeger, W. (1996). Cultura y educación en la nobleza homérica. A *Paideia. Los ideales de la cultura griega* (30- 47). Fondo de Cultura Económica.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. El contingut dels primers indicis literaris que tracten sobre educació és de tipus...
 - 1)
 - 2)
2. L'origen d'aquests ensenyaments es remunta en la saviesa i es transmetia
3. En un principi, els ideals formatius apareixen lligats a una petita part de la societat, la
4. De quin segle es creu que daten els escrits d'Homer?
5. La reflexió sistemàtica sobre l'educació és el que anomenem...
6. De què tracta la *Ilíada*? De què tracta l'*Odissea*?
7. Qui és l'heroi protagonista en cadascuna d'elles? Quin ideal representa cadascun?
8. Enumera els valors o principi diferencials de la cultura homèrica?
9. Els valors de la cultura homèrica dominants semblen, sobre tot, lligats a la masculinitat, quin és l'ideal femení?

Coneixement bàsic a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.2. Esparta i l'educació d'Estat

Fornis, C. (2003). La agogé. La kripiteia. La sissytiá. A *Esparta. Historia, Sociedad y cultura de un mito historiográfico* (pp. 272-290). Crítica.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Quin lloc/importància ocupa l'educació en el sistema polític espartà?
2. Quines pràctiques són pròpies de l'eugenèsia espartana i què persegueixen?
3. Majoritàriament, qui es fa càrrec de l'educació dels infants espartans i qui els tutela?
4. Quina finalitat té la criança i l'educació de la dona espartana?
5. En què consisteix la kripiteia?
6. A què es refereix amb la sissytiá?
6. Què significa el mot agogé en grec? I pedagogia?
7. Per què l'estat espartà afavoria la pederàstia? Què creia que podia aportar al ciutadà o al guerrer?
8. Enumera els valors o principis diferencials de l'educació espartana?
9. Com s'explica la idealització de l'educació espartana?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.3. Els sofistes a l'Atenes democràtica

Gómez Robledo, Á. (1974). La Ilustración y la sofística. A *Platón. Los seis grandes temas de su filosofía* (467-511). Fondo de Cultura Económica

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. A quin segle situem el naixement de la sofística i l'anomenada Il·lustració atenesa?
2. Quin sistema polític afavoreix el naixement de la sofística?
3. Què vol dir la paraula "sofista"? A què es dediquen pròpiament?
4. Destaca alguns aspectes diferencials de la sofística
5. A quin públic va dirigida l'educació sofística?
6. Alguns dels sofistes més importants del s. Vè són...
7. Contra quin tipus d'ensenyament està Protàgoras? Quin tipus d'ensenyament promet oferir?
8. Quin saber que ensenya Gòrgias garanteix "el poder de la persuasió"?
9. Enumera els valors o principis diferencials de l'ideal educatiu atenès expressats en l'ensenyament sofístic?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.4. L'educació ideal platònica

Galino, M. Á. (1968). La educación en las utopías platónicas. A *Historia de la educación. Edades Antigua y Media* (171-191). Gredos.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. A partir de quins fets, Plató abandona qualsevol ambició política i es dedica a l'educació i la filosofia?
2. A través de quines creacions queda plasmada la vocació educativa platònica?
3. Recull frases del text de Galino on expliqui la idea de Plató segons la qual alliberar-se del cos és la via per tal que l'ésser humà assoleixi la seva perfecció.
4. Com defineix Galino el que és l'art de educar segons Plató?
5. Com s'explica que la República sigui una obra pedagògica abans que una obra política?
6. Quina funció té la música en el sistema educatiu platònic?
7. I les matemàtiques?
8. Per quins motius Sòcrates proposa l'expulsió dels poetes de l'estat ideal?

Coneixement bàsic a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.5. La concepció aristotèlica d'educació

Calvo, T. (2003) ¿Por qué y cómo educar? Paideia y política en Aristóteles. *Daímon. Revista de Filosofía*, 30, 9-22.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Per quins dos mots es pot traduir paideia al català?
2. Quins aspectes distintius té la paideia respecte altres ensenyaments?
3. Segons Aristòtil s'ha d'educar per a la vida? Però per a quin tipus de vida i per què?
4. A diferència de la resta d'animals, per què l'ésser humà necessita ser educat?
5. Quins són els tres factors segons Aristòtil que condicionen l'educació?
6. Què va primer en l'educació humana? L'educació moral o l'educació intel·lectual? Per què?
7. Segons Aristòtil, l'ensenyament i el raonament són suficients per acabar adoptant bons hàbits? Quines implicacions té?
8. Per què l'educació ha de ser una competència irrenunciable de l'estat?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 1. L'educació a l'Antiguitat I. Grècia

1.6. Les escoles hel·lenístiques

Calvo, T. (2003) ¿Por qué y cómo educar? Paideía y política en Aristóteles. *Daímon. Revista de Filosofía*, 30, 9-22.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. El cosmopolitisme és un dels trets característics de l'Hel·lenisme. Per cosmopolitisme, entenem...
2. Algunes de les característiques comuns de les escoles hel·lenístiques són...
3. Quines són les principals escoles hel·lenístiques? Quins són els trets principals de cadascuna d'elles?
4. Quin fenomen es dona amb la cultura grega durant el període hel·lenístic?
5. I amb les polis o ciutats? Què succeirà amb Atenes? Com s'explica el sorgiment d'Alexandria o Antioquia?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 2. L'educació a l'Antiguitat I. Roma

2.1. Evolució de l'educació romana. L'època arcaica

León Lázaro, G. (2013). La educación en Roma. *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XLVI, 469-482

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Quines són les tres grans etapes que podem distingir en la història de l'educació romana? A quines etapes històrico-polítiques corresponen?
2. Quines són les característiques principals de cadascuna d'elles pel que fa a l'educació? I en general, l'educació romana quines constants presenta?
3. Quins ideals són representatius de l'educació romana arcaica?
4. Per quins motius Cató el vell, màxim representant de l'educació arcaica, rebutja la cultura hel·lenística?
5. Quin paper juga Cató en l'educació del seu fill?
6. Amb quina de les tradicions gregues que hem estudiat té l'educació arcaica romana més punts en comú? Quins són aquests punts en comú?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 2. L'educació a l'Antiguitat I. Roma

2.2. Sèneca i Quintilià

Delgado, B. (1994) La educación en la España romanizada: La pedagogía filosòfica de Lucio Anneo Sèneca. *Historia de la educación en España y en América. La educación Hispania antigua y medieval* (pp. 96-106). Ediciones SM.

Delgado, B. (1994) La educación en la España romanizada: Marco Fabio Quintiliano. *Historia de la educación en España y en América. La educación Hispania antigua y medieval* (pp. 106-126). Ediciones SM.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Sèneca és un estoic. Quins són els pilars de filosofia educativa estoica segons Sèneca?
2. Quines són les arts liberals? Creu Sèneca que les arts liberals fan millors als homes? Troba algun dels arguments que emprà Sèneca per justificar la seva posició al respecte.
3. Si no ho creu, quina és llavors la seva opinió respecte el paper que tenen les arts liberals en l'educació moral?
4. Cita algunes de les aportacions que Quintilià fa a la pedagogia i que són del tot actuals.
5. Quina és la idea de Quintilià sobre el pes de les diferents capacitats naturals en l'èxit educatiu?
6. Quina importància dona Quintilià a l'estudi dels clàssics grecs i llatins?
7. Per què distingeix Quintilià entre "l'art de la persuasió" i "l'art de la paraula" a l'hora de definir la retòrica?
8. Quins són els perills de la retòrica que assenyala Quintilià? Malgrat això com justifica que hagi de formar part indispensable del currículum?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 3. L'educació a l'Antiguitat I. Jerusalem

3.1. De l'educació hebrea al magisteri de Jesús

Luzuriaga, L. (1973). Capítulo III. La educación oriental. La educación hebrea. A *Historia de la educación y de la pedagogía* (pp. 39-42). Losada.

Luzuriaga, L. (1973). Capítulo VII. Historia de la educación y de la pedagogía. A *Historia de la educación y de la pedagogía* (pp. 78-84). Losada.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Què ens fa pensar que l'educació hebrea antiga sigui fonamentalment "patriarcal"?
2. Quins canvis hi ha a nivell d'educació després del retorn del poble d'Israel de l'èxode a Egipte?
3. Quin tipus d'ensenyaments podem trobar al llibre dels proverbis? Posa algun exemple?
4. Cita alguns dels trets distintius de l'educació cristiana primitiva. Sabries identificar similituds i diferències amb algunes de les tradicions gregues i romanes que hem vist anteriorment?
5. L'ensenyança cristiana al principi amb quin sagrament està relacionada? A banda d'aquesta, més tard, també esdevé important per a la formació de.....
6. Quin paper juga l'Islam culturalment durant l'edat mitjana?
7. Cita alguna de les diferències entre l'educació musulmana i cristiana de l'època.....

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 4. L'educació a l'Edat Mitjana

4.1. El naixement de les universitats

Le Goff, J. (1973). El siglo XIII. La madurez y sus problemas. A *Los intelectuales en la Edad Media* (pp. 71-104). Gedisa.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Què significa l'expressió "Universitas Magistrorum et Scholarium"? En quin sentit explica el que eren les universitats en els seus orígens?
2. Per què l'estudi i l'ensenyament necessita independència o autonomia respecte altres institucions com l'església, la monarquia o els governs locals?
3. Quina relació existeix entre els Studium Generale de les universitats de l'edat mitjana i l'educació liberal dels clàssics grecs i romans?
4. Quines són les característiques generals de l'escolàstica medieval com a filosofia de l'educació? Cita'n 4.
5. "Lectio, quaestio, disputatio, determinatio", què vol dir cadascuna d'elles? En conjunt, a què es refereixen o de què formen part?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 4. L'educació a l'Edat Mitjana

4.2. L'educació monàstica

Dilthey, W. (1973). El siglo XIII. La madurez y sus problemas. *A Historia de la Pedagogía* (pp. 71-104). Gedisa.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. Quines institucions van esdevenir els principals centres educatius durant els primers segles de l'Edat Mitjana?
2. Quines característiques té la regla de Sant Benet en relació a l'organització de la vida dels monestirs? I quines novetats introdueix a nivell educatiu?
2. Quina era la principal funció que tenien els monestirs respecte al saber?
3. Com es defineix l'educació escolàstica i quina relació s'hi estableix entre fe i raó?
4. En aquest sentit, quin tipus de literatura clàssica manté el protagonisme en l'educació a l'edat mitjana i quina és desatesa, fins i tot, perseguida i perquè?
5. Com valora Dilthey la contribució de l'Edat Mitjana a la formació cultural europea?

Coneixement bàsic

a extreure dels documents d'estudi

BLOC 5. L'educació al Renaixement

5.1. La renovació humanista de la cultura i l'educació

Garin, E. (1987). La polèmica contra la cultura medieval. *La educación en Europa 1400-1600* (pp. 63-82). Editorial Crítica.

Garin, E. (1987). La renovación de la cultura y de la educación en el humanismo. *La educación en Europa 1400-1600* (pp. 83-102). Editorial Crítica.

QÜESTIONS BÀSIQUES A COMPENDRE I SABER DEL TEXT

1. En què es distingeix l'educació humanística de l'escolàstica medieval?
2. Per què rep aquesta corrent el nom d'"humanisme" i els estudis que promou "humanitats" o "studia humanitatis"?
3. L'humanisme sembla que donarà més importància a la poesia o a la literatura que a la lògica, a la gramàtica, a l'erudició... per què?
4. Quina novetat presenta l'humanisme respecte l'estudi dels clàssics?
5. Amb quina finalitat es fa servir el llatí per estudiar, ensenyar i comunicar-se?
6. Quin tipus de pedanteria associada a la saviesa rebutgen els humanistes?
7. Com s'ha d'entendre la imitació dels clàssics amb una finalitat educativa?
8. En Plató, la imitació s'aprova o es condemna en funció de la qualitat de l'original. I en l'humanisme?